

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 27-789.45(497.4Ljubljana)"17"

Prejeto: 22. 2. 2017

Ljubljanski uršulinski samostan v 18. stoletju

MARIJA JASNA KOGOJ

uršulinka, dr. znanosti s področja teologije

Uršulinski samostan Ljubljana

Ulica Josipine Turnograjske 8, p.p. 1618, SI-1001 Ljubljana

e-pošta: jasna.kogoj@rkc.si

Izvleček

Uršulinski samostan v Ljubljani, ki je bil ustanovljen leta 1702, je bil vedno v stikih z drugimi uršulinskimi samostani v srednji Evropi in Rimu. Povezanost z njimi izpričuje korespondenca. Prva leta obstoja samostana je bilo treba določiti redovne navade v skladu z uršulinsko duhovnostjo in tradicijo. Izmenjava izkušenj in osebja se je dogajala tudi na vzgojno-izobraževalnem področju. Živahna korespondenca je potekala tudi v času procesa za beatifikacijo in kanonizacijo ustanoviteljice uršulink Angele Merici.

Abstract

THE URSULINE MONASTERY IN LJUBLJANA IN THE 18TH CENTURY

The Ursuline monastery in Ljubljana founded in 1702 was always in contact with other Ursuline monasteries in the central Europe and Rome. Their closeness is clearly reflected in correspondence between them. In its first years of existence, Ursulines needed to establish monastical practices in accordance with Ursuline spirituality and tradition. An exchange of experience and personnel was carried out also in the field of education and schooling. Lively correspondence was made during the process of beatification and canonization of the founder of the Ursulines Angela Merici.

Ključne besede:

Angela Merici,
Red sv. Uršule,
ljubljski
uršulinski
samostan, vzgoja
in izobraževanje
ženske mladine,
m. Margareta
Eleonora von
Eisswald,
beatifikacija
Angele Merici

Key-words:

Angela Merici,
Order of St.
Ursula, Ursuline
monastery in
Ljubljana,
education of girls
and young
women, m.
Margareta
Eleonora von
Eisswald,
beatification of
Angela Merici

Uvod

Družba sv. Uršule, predhodnica Reda sv. Uršule, je bila ustanovljena leta 1535 v Brescii. Njena ustanoviteljica je bila Angela Merici (1474–1540), sodobnica Jurija Slatkonje.

Družba se je najprej razvijala v italijanskih škofijah, in sicer tako, da so posamezni škofje v svojih škofijah zbrali dekleta, ki so bila pripravljena delovati v blagor krajevne cerkve po zgledu Angelinih hčera in po Pravilu Družbe sv. Uršule. Tega so večkrat prilagajali potrebam škofij. Pravilo, ki so se ga držali v Ferrari in je še najmanj odstopalo od originala, pa je konec 16. stoletja prišlo v Francijo.¹ Tu so se po njem oblikovale skupine t. i. kongregiranih uršulink, ki so se hitro razširile. Njihovo delo je odgovarjalo na potrebe časa, privlačil pa je tudi njihov način življenja, saj so bile žene popolnoma posvečene Bogu in hkrati na razpolago drugim. Tako je ustanova Angele Merici skoraj neopazno razvila obliko življenja, ki vsebuje in usklajuje obe potezi mericijanske usmeritve: kontemplacijo in apostolat, članice Družbe pa so odkrivale prednosti skupnega življenja.

V začetku 17. stol. so se na pritisk škofov, da se izpeljejo dekreti Tridentinskega koncila o ženskem redovništvu, kongregirane hiše uršulink spremenile v samostane s strogo klavzuro in slovesnimi zaobljubami. Uršulinke so sprejele to spremembo iz poslušnosti Cerkvi, toda pod pogojem, da ohranijo vzgojno-izobraževalno poslanstvo. Dejansko je v papeških bulah izrecno navedeno, da je namen Reda sv. Uršule poučevanje deklic. V pariški hiši uršulink, ki je leta 1612 prva doživela to spremembo, sta bila poučevanje in vzgoja deklic celo predmet četrte zaobljube.² Bula papeža Pavla V. In supremo militantis Ecclesiae, s katero je bila Družba sv. Uršule povzdignjena v red, je bila podpisana 5. 2. 1618.³ Namesto Pravila sv. Angele so morale uršulinke sprejeti eno od štirih pravil, ki jih je odobril koncil.⁴ Odločile so se za Pravilo sv. Avgušтина, ki je bilo po duhu najbližje Angelinemu. Dopolniti so ga morale s konstitucijami, ki so jih pomagali sestaviti predvsem jezuiti.⁵

Povezanost posvetitve Bogu v popolni ločenosti od sveta z vzgojnim poslanstvom se je v tistem času zelo dobro obnesla in se je izkazala tudi kot nadvse dinamična, saj so se prav v tej strogo monastični obliki uršulinski samostani zelo hitro razširili po vsem svetu.

V monastični obliki se je red nezadržno širil, medtem ko je sekularna oblika počasi zamrla, razen v posameznih italijanskih škofijah. Nekateri samostani so postali pravi centri, iz katerih so izšli drugi samostani z isto bulo in istimi konstitucijami, vendar popolnoma avtonomni. S samostanom, iz katerega so iz-

¹ Prim. Mariani, Tarolli, Seynaeve: *Angela Merici*, str. 446–450.

² Prim. Jégou: *Les Ursulines au faubourg St. Jacques à Paris*, str. 48.

³ Prim. Kogoj: *Uršulinke in njihovo vzgojno poslanstvo*, str. 38–40.

⁴ Ta pravila so bila: *Bazilijevo*, *Avguštinovo*, *Benediktovo* in *Frančiškovo*.

⁵ S preoblikovanjem iz družbe oz. kongregacije v Red sv. Uršule so redovnice morale sprejeti vse tisto, kar so zahtevali cerkveni kanonski predpisi. Tako so poleg stroge papeške klavzure in slovesnih zaobljub uvedli tudi dve vrsti sester, korne in laične. Že takoj ob vstopu je bilo predvideno, v katero vrsto bo vstopila kandidatinja. Laične sestre ali sestre pomočnice so se ukvarjale pretežno s hišnimi opravili, korne sestre pa s poučevanjem. Korne se imenujejo zato, ker so imele dolžnost moliti brevir v koru (korna molitev), medtem ko so bile sestre pomočnice delno oproščene te molitve, ki pa so jo nadomestile z drugimi ustnimi molitvami, imele pa so tudi krajšo premišljevalno molitev in duhovno branje. Korne so morale imeti doto, laične pa ne. Formacija novih članic je bila zastavljena tako, da je že od vsega začetka pripravljala mlade redovnice za poslanstvo, ki ga bodo opravljale pozneje – bodisi ročna dela bodisi vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Namen pa je bil pri obeh isti, in to je bil namen Reda: vse delati v Božjo slavo in za blagor mladine, posredno z materialnim delom ali neposredno s poukom in vzgojo. Korne sestre so deset let po zaobljubah prejele naziv mati. Ta naziv je izražal poslanstvo duhovnega materinstva, ki so ga uresničevale kot vzgojiteljice. Zato se pred imenom korne sestre piše m. (lat. mater), pred imenom sestre pomočnice pa s. (sestra). Volilno pravico so imele le korne redovnice, razen ob volitvi spovednika, ki so ga volile vse.

šli, so bili zgolj duhovno povezani. Ob koncu 17. stoletja je bilo v Franciji več kot 300 uršulinskih samostanov, razširili pa so se tudi že v Belgijo, na Nizozemsko, v Nemčijo, dežele Srednje in Vzhodne Evrope in Rim. Glavni vzrok za hitro širjenje je bila kakovost njihovih šol in odlična krščanska vzgoja ženske mladine. Leta 1639 je uršulinka iz Toursa v Franciji, m. Marija Guyart Martin,⁶ kot prva misijonarka odšla v Kanado. Zgradila je samostan v Quebecu, iz katerega so izšli še drugi samostani na ameriški celini.⁷

V 17. stoletju so se uršulinske ustanove v Vzhodni Evropi širile predvsem po zaslugi Habsburžanov. Na ozemlju njihove monarhije so se uršulinke najprej naselile v Pragi, in sicer leta 1655. Cesarica Eleonora von Gonzaga iz Mantove, vdova cesarja Ferdinanda III. († 1657), je leta 1660 poklicala na Dunaj uršulinke iz Liègea. Samostan je hitro zacvetel in s cesaričino podporo so se redovnice kmalu razširile še v druga mesta. Dunajski uršulinski samostan je v pičlih 16 letih ustanovil pet drugih samostanov, med njimi prva dva na slovenskem etničnem ozemlju, in sicer v Celovcu (1670) in Gorici (1672). Sledili so jima samostani v Bratislavi (1676), Linzu (1679) in Gradcu (1686). V Ljubljani je bil uršulinski samostan ustanovljen leta 1702, prve redovnice pa je dobil iz Gorice.⁸

Čeprav so bili uršulinski samostani popolnoma avtonomni, so bili med seboj močno povezani. Na vseh področjih redovnega življenja so ohranjali iste običaje in se tega zvesto držali. Neomajna zvestoba pravilom, buli Pavla V. in tradiciji je bila najopaznejša ob ustanavljanju novih samostanov. Če je bilo kaj nejasno, so predstojnice spraševale druge samostane, kako ravnati v posameznih primerih.

Ohranjena korespondenca v arhivu uršulinskega samostana v Ljubljani priča, da je bila ta skupnost v 18. stoletju v stikih predvsem s samostani v okviru avstrijske monarhije (Gorica, Dunaj, Gradec, Linz, Salzburg, Celovec, Bratislava, Praga, Varaždin), pa tudi z rimskim. Poleg vzdrževanja sestrskih vezi med posameznimi skupnostmi se vsebina korespondence iz prvega obdobja ljubljanskega uršulinskega samostana nanaša prav na poizvedovanje o določenih samostanskih navadah, kajti ustanoviteljica in prva predstojnica tega samostana m. Margareta Eleonora si je od vsega začetka prizadevala, da se v skupnosti na novo ustanovljenega samostana zakoreninijo in uveljavijo običaji, značilni za vse samostane, ki so izhajali iz bordeaujske kongregacije.

Boj za ohranitev avtonomije

M. Margareta Eleonora von Eisswald (1647–1708) kot predstojnica na novo ustanovljenega uršulinskega samostana v Ljubljani ni imela lahkega položaja, a je bila prava oseba na pravem mestu in ob pravem času. Postavila je temelje redovni skupnosti, določila meje zunanjih vplivov in obranila samostansko svobodo pred neutemeljenim, neupravičenim hotenjem nekaterih cerkvenih dostojanstvenikov, da bi uršulinke na vseh področjih spravili popolnoma pod svojo oblast, kar je bilo v nasprotju s pravicami in privilegiji, ki jih je uršulinske mu redu podelil papež Pavel V. z bulo leta 1618. Vzgojena na dunajskem dvoru je bila dobro seznanjena s politiko cesarske hiše. Leta 1671 je stopila v uršulinski samostan na Dunaju in bila zaradi svojih izrednih sposobnosti še kot novinka

⁶ Marie Guyart Martin je bila rojena leta 1599 v Toursu. Na željo staršev se je še mlada poročila. Po dveh letih zakona ji je mož, s katerim je imela sina Klavdija, umrl. Ko je poskrbela za sina, je mogla slediti Božjemu klicu in pristopiti k uršulinkam v Toursu. Od tam je leta 1639 odšla v Kanado. Znana je ne samo kot velik apostol in duhovna mati kanadske Cerkve, ampak tudi kot velika mistikinja, ki jo je papež Janez Pavel II. ob razglasitvi za blaženo leta 1980 primerjal s sv. Terezijo Veliko. Marie Guyart Martin je umrla v Kanadi leta 1672.

⁷ Prim. Oury: *Marie de l'Incarnation*.

⁸ Prim. Kogoj: *Uršulinke in njihovo vzgojno poslanstvo*, str. 41.

M. Margareta Eleonora von Eisswald (Uršulinski samostan Ljubljana)

naslednje leto poslana v Gorico, da pomaga pri ustanavljanju tamkajšnjega samostana. Izurjena v soočanju in premagovanju nešteti težav, ki spremljajo tak podvig, se je leta 1702 odpovedala predstojniški službi in se podala v Ljubljano, da postavi temelje novemu uršulinskemu samostanu in njegovi vzgojni ustanovi. Obetavnim začetkom in mnogim obljubam mestnih in cerkvenih oblasti so sledili težki časi, ko so se jim postavljale na pot številne ovire. Toda m. Margareta Eleonora je bila izkušena in nepopustljiva sogovornica tako mestnim, deželnim, cesarskim kakor tudi cerkvenim oblastnikom. Ni ravnala svoje glavo, ampak se je temeljito posvetovala s pristojnimi osebami ter vodstvom drugih uršulinskih samostanov, da je trdno ohranjala to, kar je bilo v uršulinskem redu povsod uveljavljeno.

V prvih letih po ustanovitvi se v korespondenci z drugimi samostani zrcalijo napeti odnosi med ljubljansko uršulinsko skupnostjo in škofijskim ordinariatom zaradi škofove zahteve, da se uršulinke glede duhovnega življenja skupnosti, sprejemanja gojenk in učenk ter tudi glede upravljanja materialnih dobrin popolnoma podredijo njemu.⁹

Težave v odnosih med samostanom in škofom so se začele že kmalu po prihodu uršulink v Ljubljano. Generalni vikar Janez Anton Dolničar je na vsak način hotel doseči, da bi bile uršulinke – podobno kot klarise – v vsem podrejene škofu. Red sv. Uršule pa je imel zaradi vzgojnega poslanstva med redovi s strogo klavzuro in slovesnimi zaobljubami specifičen položaj. Privilegije oziroma avtonomijo mu je zagotavljala bula papeža Pavla V. iz leta 1618. Predstojnica se je zato natančno pozanimala, kako ravnajo drugod. Najbolj žgoče je bilo vprašanje, do kod sega škofova oblast. Redovnice so se odločno uprle vsakim spremembam in posegom v uršulinsko redovno življenje ter se sklicevale na svojo tradicijo in papeško bulo.

Generalni vikar Dolničar, ki je na začetku zelo podpiral zamisel o ustanovitvi samostana z vzgojnim poslanstvom in je bil uršulinkam naklonjen, je leta 1703 spremenil svoj odnos do njih. Kot poroča Kronika, je opazil, da redovnice niso tako pokorne in odvisne, kot si je želel. Od škofa je zato zahteval, naj izda deklaracijo, po kateri naj bi bile sestre povsem odvisne od škofa, tudi glede sprejemanja novih članic in gojenk. Dokument je bil napisan v latinščini in predstojnica naj bi ga podpisala. Ker pa m. Margareta Eleonora ni znala latinsko, je prosila za točen pre-

⁹ AULj, Kronika 1, leto 1706/07, šk. 8.

vod, da bo vedela, kaj podpisuje. Generalni vikar tega ni hotel; še več, tudi škofa je hotel obrniti proti uršulinkam. Ko je škof Kuenburg poslal v samostan svojega kaplana, da razišče zadevo, je predstojnica pojasnila, da ne more podpisati nečesa, kar nasprotuje pravilom uršulinskega reda. Ko je bil dokument preveden, se je izkazalo, da je bila njena bojazen utemeljena. Nesporazum se je zgladil ob osebnem škofovem obisku samostana 18. 6. 1703. Na dokument v latinščini je škof Kuenburg takrat lastnoročno pripisal, da uršulinke obljublajo njemu in njegovim naslednikom zvestobo in pokorščino v soglasju s predpisi svojega reda in kanonskimi predpisi. Nato je predstojnica dokument podpisala.¹⁰ Škofu je zagotovila zvestobo vseh redovnic, opozorila pa je, da morajo za dobro reda tudi predstojniki imeti proste roke.

Vse to odseva pismo iz goriškega samostana, ki ga je m. Margareta Eleonora dobila kot odgovor na svoje pismo. V njem beremo, naj škof vendar dovoli novi ustanovi v Ljubljani, da vzpostavi samostanski red v taki obliki, kot je uveljavljena v drugih samostanih uršulinskega reda, ker sta ga potrdili kanonsko pravo in papeška bula. Če škof ne bo popustil, naj si priskrbi cesarjevo pismo, ki bo škofa prisililo, da se ukloni, kot so to morali narediti tudi drugi prelati v podobnih okoliščinah.¹¹

Toda zadeva s tem še ni bila končana. Ker so se pritiski škofa oziroma generalnega vikarja, da uršulinke popolnoma podredi škofovi oblasti, nadaljevali, so se uršulinke skupaj z ustanoviteljem Jakobom Schellenburgom s spomenico obrnile na Sv. kongregacijo za škofove in redovnike. V petnajstih točkah so nanizale težave in zahteve škofa po podreditvi njegovi avtoriteti na duhovnem in gospodarskem področju. Prosile so, da bi mogle živeti po pravilu iz Bordeauxa, ki ga je potrdil papež Pavel V. leta 1618, in uživati privilegije bule, ki jo je izdal isti papež. Izrazile so tudi željo, naj se nihče ne vmešava v njihove zadeve, da bi mogle neovirano opravljati svoje apostolsko delo, kot jim narekujejo pravila. V spremnem pismu je omenjen dvom generalnega vikarja o pristnosti papeške bule in njihovih pravil.¹² O isti zadevi je pisala m. Margareta Eleonora 2. 3. 1707 tudi p. Prelerju. Predstojnica uršulink iz Rima je v svojem pismu 19. 3. 1707 odgovorila m. Margareti Eleonori na njena vprašanja glede odvisnosti od pristojnega ordinarija, glede rednega in izrednega spovednika in ekonomskih vprašanj.¹³

Iz korespondence z drugimi samostani je razvidno, da so se ljubljanske uršulinke natančno pozanimale, do kod sega škofova oblast, in trdno vztrajale pri tem, da mora biti tudi v Ljubljani tako kot drugod.¹⁴ Druga pisma se nanašajo predvsem na način izvajanja škofovske vizitacije samostana.¹⁵

Po smrti generalnega vikarja Dolničarja leta 1714 se tako izrazite zahteve po popolni podložnosti niso več obnovile, od časa do časa pa so se še vedno pojavljale podobne težnje, odvisno od posameznega škofa in njegovega razumevanja avtonomnosti samostana. Toda redovnice so vedno pogumno branile svoje pravice. To je bilo vidno predvsem pri volitvah predstojnice, ko je kateri od škofov hotel o tej zadevi odločati samovoljno.¹⁶ Pri volitvah leta 1724 je škof

¹⁰ AULj, šk. 2, št. 1; Kronika 1, leto 1703, šk. 8.

¹¹ AMO (Archivio Storico del Monastero Sant'Orsola di Gorizia), 9. 6. 1703.

¹² AULj, šk. 2, št. 5, 26. 1. 1707, in št. 6, 9. 3. 1707, prepis dokumentov, poslanih v Rim; AULj, Kronika 1, leto 1706/07, šk. 8.

¹³ AULj, šk. 1, št. 42 in 45.

¹⁴ AULj, šk. 1, št. 37, Gradec, 24. 1. 1707; št. 38, Bratislava, 31. 1. 1707; št. 40, Dunaj, 6. 2. 1707; št. 41, Bratislava, 28. 2. 1707; št. 42, Ljubljana, 2. 3. 1707; št. 45, Rim, 19. 3. 1707.

¹⁵ O vizitacijah je pisala dr. Ana Lavrič v prispevku Škofovske vizitacije uršulinskega samostana v Ljubljani v 18. stoletju, v: *Tristo let ljubljanskih uršulink*, 2002, str. 55–73.

¹⁶ Prim. AULj, šk. 1, št. 56, Dunaj, 8. 12. 1711; št. 59, Celovec, 28. 4. 1714; št. 62, brez navedbe kraja, 21. 10. 1714; št. 63, Dunaj, 27. 10. 1714; št. 71, Celovec, 21. 6. 1717 (v tem pismu predstojnica m. Karolina sporoča, da celovski škof trdi, da sme biti prednica le šest let, zato name-rava celovski samostan prositi papeža za bulo o svobodnih in neomejenih volitvah prednice; ljubljansko predstojnico sprašuje, če soglaša s tem predlogom); št. 72, Dunaj, 21. 12. 1717.

Uršulinski samostan v Ljubljani v 18. stoletju (Arhiv Uršulinskega samostana Ljubljana)

Jakob Viljem Leslie hotel, da izvolijo drugo predstojnico, ker je bila m. Rozalija Lanthieri izvoljena že večkrat zapovrstjo. Ker so redovnice vztrajale, da jim nihče ne more kratiti svobode pri volitvah, je slednjič moral popustiti. Pozneje so o tem poizvedovale še pri uršulinkah v Gradcu in na Dunaju. Odgovor iz Gradca je bil napisan 18. 2. 1724, z Dunaja pa 25. 11. 1724.¹⁷ Zapisano je, da se v volitve nove predstojnice ne sme vmešavati ne duhovna ne svetna oblast. Obe sporočili sta potrdili pravilnost ravnanja ljubljanskih uršulink.

Ko je leta 1774 umrla predstojnica m. Marija Alojzija Schmidhof, je škof Herberstein, ki je bil tedaj v Gornjem Gradu, kar od tam sam imenoval eno od redovnic za predstojnico ljubljanskega uršulinskega samostana. Toda uršulinke niso sprejele njegove odločitve in so sporočile, da do njegove vrnitve v Ljubljano počakajo z rednimi volitvami, kot določajo pravila.¹⁸

V korespondenci med samostani so obravnavana tudi čisto praktična vprašanja. Eno takih je bilo, kdo hrani ključ od tabernaklja, predstojnica ali spirital, in kje se hrani.¹⁹ Glede tega je bilo med predstojnico in ordinariatom veliko pregovarjanja; to vprašanje je prišlo na vrsto tudi pri vizitaciji. Ker je bilo po vseh uršulinskih samostanih v navadi, da se iz praktičnih razlogov ključ hrani pri predstojnici, je škof popustil.²⁰ Eno od vprašanj je bilo tudi kritje stroškov pri preobleki in slovesnosti zaobljub, kdo vodi obrede in kolikšno plačilo pripada tistemu, ki opravi bogoslužje. M. Alojzija, predstojnica iz Gradca, se čudi, da zahteva generalni vikar v Ljubljani 96 gld. na preobleko. Pri njih opravi to višji duhovnik brez plačila. Tudi v Linzu ne zahteva plačila, ampak mu podarijo kakšno ročno delo.²¹

¹⁷ AULj, šk. 1, št. 84 in 85.

¹⁸ AULj, Kronika 1, leto 1774, šk. 8.

¹⁹ AULj, šk. 1, št. 31.

²⁰ Prim. Lavrič: Škofovske vizitacije uršulinskega samostana v Ljubljani v 18. stoletju, str. 57–65.

²¹ AULj, šk. 1, št. 32–35.

Vzgoja in izobraževanje

Kaj je njihovo osnovno poslanstvo in zakaj so se z vnemo odzvale na povabilo, da se naselijo v Ljubljani, so uršulinke pokazale že pri selitvi iz Gorice. Na poti so namreč morale 21. aprila prenočiti na Vrhniki. Streho jim je nudil neki podložnik grofa Lanthierija. Redovnice so izkoristile ta počitek, zbrale okrog sebe radovedno mladino in jo tri ure učile krščanski nauk (prim. Kronika 1, leto 1702). Takoj po prihodu v Ljubljano so zastavile delo, ki je jedro uršulinskega poslanstva – vzgoja in izobraževanje ženske mladine. Cesar Leopold I. je 16. 9. 1702 ugodil njihovi prošnji, da odprejo javno dekliško šolo. Zahtevano listino naj bi izdal c. kr. referent Ernest Plöckner. Ker pa je imel v tistem času vizitacijo v dednih deželah, bi morale uršulinke čakati na zaproseni dokument do njegove vrnitve. To pa se jim je zdelo predolgo, zato so se za posredovanje obrnile na samo cesarico Eleonoro Magdaleno. Ta je naročila referentu, naj pove svetnim in cerkvenim oblastem, da imajo redovnice sv. Uršule po cesarjevi volji ustno dovoljenje za javne šole.²²

V hiši, ki jim jo je dal v najem župan Gabriel Eder, so uršulinke uredile internat, šolo in bivanjske prostore zase. Osnovno šolo – notranjo z internatom in zunanjo za deklice iz mesta in okolice – so ustanovile na praznik Marijinega obiskovanja, 2. 7. 1703, pisno cesarjevo dovoljenje pa so prejele 25. julija.

Z uršulinsko šolo je dobila Ljubljana svojo prvo dekliško šolo, ki je dolgih 170 let ostala edina javna šola za deklice. Učilnice so se hitro napolnile z mladino, ki ni bila deležna le pouka, temveč tudi vzgoje za krepostno življenje po veri. Prva penzionatska gojenka je bila Alojzija grofica Schrottenbach. Osirotelo deklico je vzela k sebi teta, grofica Auersperg, in jo izročila v vzgojo uršulinkam. Med gojenkami sta bili tudi hčerki bankirja Kechelsberga iz Benetk, ki je poslovno sodeloval s Schellenburgom. Pozneje je ena od njiju stopila v samostan.²³

V Nekrologu uršulinskega samostana najdemo veliko podatkov o redovnicah učiteljicah. M. Ana Winkler je bila odlična pedagoginja. Na notranji in zunanji šoli je poučevala branje, pisanje in računstvo. *»Posebno je ljubila ubožne otroke in jih je poučevala z veliko gorečnostjo, da bi si mogli pozneje služiti svoj vsakdanji kruh.«*²⁴ O m. Avguštini pl. Pivizheim je rečeno, da je z veliko vnemo poučevala v nedeljski šoli. Krščanski nauk je podajala v tako mikavni obliki, da so jo otroci in odrasli z užitkom poslušali.²⁵

Ko je bilo leta 1717 končno sezidano samostansko in šolsko poslopje z internatom, se je vzgojna in šolska dejavnost še bolj razmahnila in privabljala vedno več učenk. Število gojenk, ki so prihajale iz različnih krajev monarhije, je hitro raslo. Redovnice so poučevale po splošnih učnih načrtih, kakršne so imele druge šole (verouk, branje, pisanje, računstvo, opravljeni sestavki in razna ročna dela). Poleg tega pa so poučevale še jezike (francoščino, italijanščino), glasbo, zemljepis, prirodopis, zgodovino in risanje oziroma slikarstvo. Pri pouku so na zunanji šoli uporabljale deželni (slovenski) jezik. V poročilu o ljubljanskem šolstvu, ki ga je leta 1761 poslal vladi ljubljanski mestni magistrat, je pri uršulinski šoli posebej poudarjeno, da se v njej prva šolska leta poučuje v deželnem jeziku (slovenščini).

Vedno večje število učenk je zahtevalo tudi več učnega osebja. Na začetku so prišle na pomoč goriške uršulinke, z leti pa se je z vstopom novih članic ljubljanska skupnost tako povečala, da so bile kos delu. Oglejmo si le nekaj podatkov. Leta 1712 je bilo v samostanu 19 kornih redovnic, medtem ko jih je bilo

²² *»Kar je željne sestre tako močno sililo, da nujno dosežejo svoj namen, je bila številna mladina, ki se je neukročena klatila po vseh cestah. Pa tudi tiste plemiške vejice, ki jih je bilo treba vzgajati, ko bi imele na razpolago internat in tudi dovolj učiteljic«* (Kronika 1, leto 1703).

²³ Prim. AULj, Nekrolog s. Leopoldine pl. Kechelsberg, šk. 8.

²⁴ Prim. AULj, Nekrolog m. Ane Winkler, šk. 8.

²⁵ Prim. AULj, Nekrolog m. Avguštine pl. Pivizheim, šk. 8.

leta 1721 že 39, zraven pa še 3 novinke in 8 sester pomočnic. To število se je bolj ali manj obdržalo vse do začetka osemdesetih let, ko so jožefinske reforme močno omejile število redovnic v posameznih samostanih. V Ljubljani je dolga leta smelo biti v skupnosti le 18 redovnic. Za sprejem vsake nove kandidatnje je bilo treba dobiti cesarjevo dovoljenje. Toda zaradi razvoja šol in nenehnega naraščanja števila učenk je vlada po letu 1820 sčasoma le dovolila tudi večje število redovnih učiteljic.

Ob vsakokratni škofovi vizitaciji samostana se je eno izmed vprašanj nanašalo tudi na vzgojno-izobraževalno dejavnost redovnic. Škof je vedno pregledal tudi šolske in internatske prostore. Predstojnica je bila odgovorna, da je vodstvo internata in skrb za vzgojo gojenk zaupala sposobni, skrbni in krepotni redovnici. To je bilo tudi eno od vprašanj pri skrutiniju.²⁶ Škof Herberstein, ki je imel vizitacijo junija 1774, je v dekretu redovnicam poleg pospeševanja Božje slave in zveličanja lastnih duš še prav posebej priporočil poučevanje ženske mladine. Naroča jim, naj to zveličavno delo opravljajo s posebno skrbnostjo in prizadevnostjo, da bo mladina dobro poučena o temeljnih naukih katoliške vere. Škof je zahteval, naj učiteljice za pouk krščanskega nauka uporabljajo katekizem, da bodo s tem poenotile pouk in otrokom olajšale dožemanje. Glede vzgoje in poučevanja učenk ni našel pomanjkljivosti. Izrazil je upanje, da bodo redovnice še naprej s pohvalno vnemo skrbele za vzgojo gojenk.²⁷

V sedemdesetih letih 18. stoletja je Ignacij Felbiger, ki mu je cesarica Marija Terezija zaupala področje šolstva, sklenil uvesti novo učno metodo, ki pa je pri deželni vladi in magistratu naletela na odpor.²⁸ O ljubljanskem šolskem vprašanju je Felbiger leta 1777 podal svoje mnenje in navodila za ravnanje. Glede posebne deklinke šole je izjavil: »*Za deklice ni treba posebne deklinke šole, če so uršulinke voljne poučevati po novi metodi.*« Da bi jih seznanila s to metodo, je cesarica, ki je uršulinske šole cenila in podpirala, februarja 1778 poslala v Ljubljano učiteljico Mariano Kollöffel. Redovnice učiteljice so se pripravile za izpit. Kollöfflova jih je izprašala v navzočnosti predstojnice m. Salezije Wernek in referenta za šolske zadeve grofa Janeza Nep. Edlinga. V njegovo veliko zadovoljstvo so uršulinke izpit odlično opravile.²⁹ Cesarica Marija Terezija je poslala Mariano Kollöffel tudi v druge samostane, da seznanijo redovne učiteljice z novo učno metodo (Normallehre).³⁰

Felbiger je leta 1779 ljubljanske uršulinske šole priporočil za podporo, enako pa je naredila tudi Mariana Kollöffel. S temi sredstvi so redovnice še isto leto temeljito obnovile šolsko poslopje, ki je bilo zidano med letoma 1713 in 1718. To je bila menda prva podpora, ki jo je samostan prejel za zunanjo šolo.³¹

Uršulinke so ves čas slovele kot dobre učiteljice, zato so leta 1806 pridobile pravico, da poučujejo pedagogiko; smele so odpreti pripravnico za učiteljice v Ljubljani, za sedem uršulinskih učiteljic pa je bilo odobrenih po 10 gld. na leto.³²

²⁶ Prim. Lavrič: Škofovske vizitacije uršulinskega samostana v Ljubljani v 18. stoletju, str. 56–65.

²⁷ Lavrič: Škofovske vizitacije uršulinskega samostana v Ljubljani v 18. stoletju, str. 69.

²⁸ Prim. Dostal: Ljubljansko ljudsko šolstvo v terezijanski in jožefinski dobi, str. 33–35.

²⁹ AULj, Kronika 1, leto 1778, šk. 8; prim. tudi Skvarča: *Spomenica ob 200-letnici uršulinskega samostana v Ljubljani*, str. 78; Kastelec: *Zgodovinski razvoj uršulinskih šol v Ljubljani*, str. 235. »Graf Edling, ki je bil uršulinke pohvalil, je sam skrbel za slovenske spise (Sern ali Vonusetek teh Metodneh Buqui 1777 v prevodu vladnega tajnika pl. Kappusa, in Mali katekizem)«.

³⁰ AMO, Nekrolog. Ta učiteljica je bila po rodu iz Švedske, na Dunaju pa je prestopila v katoliško vero. Bila je zelo sposobna; poleg maternega jezika in nemščine je obvladala še latinščino, francoščino in italijanščino. Bila je zgovorna, spretna, nadarjena za ročna dela, skratka znala je vse in se razumela na vse, kot poroča o njej kronika goriškega samostana. Ko pa je izpolnila nalogo, ki ji jo je zaupala cesarica, je s 33 leti 25. 11. 1778 vstopila v tamkajšnjo skupnost. Prim. tudi Schneider: *Kloster als Lebensform*, str. 80.

³¹ Prim. prav tam; Kronika 1, leto 1779, šk. 8: »*Na cesarske stroške so naše zunanje šole popravili. Na tla so položili deske, slabe tramove na stropu so zamenjali z dobrimi, povezali in ometali. V šolskih sobah so postavili nove peči, naredili nova okna in klopi. Zgradili so zid, ki loči najmanjšo šolo od večjih. Pri teh treh šolah so naredili tudi velika nova vrata.*«

³² Prim. Kastelec: *Zgodovinski razvoj uršulinskih šol v Ljubljani*, str. 236.

S svojim požrtvovalnim delovanjem na vzgojno-izobraževalnem področju so uršulinke posredno vplivale na oblikovanje družbe, saj so prispevale k prebujanju, izobrazbi in prosveti slovenskega ženstva tistega časa. Iz teh šol so izšle matere in vzgojiteljice, ki so privzgojene vrednote prenesle na svoje družine in v tem duhu vzgajale mladi rod. Na ta način so zaznamovale družbeno življenje na slovenskih tleh, pa tudi v širših mejah avstrijske monarhije.

Izmenjava osebja

Redovnice v avtonomnih samostanih so imele tako imenovano stabilnino, to se pravi, da so ostale v samostanu, v katerega so stopile, do smrti. Prehod iz enega samostana v drugega je lahko dovolila le višja cerkvena oblast. Med goriškim samostanom, ki je dal redovnice za novo ustanovo v Ljubljani, in ljubljansko skupnostjo v nastajanju je bilo z dovoljenjem obeh ordinarijev v prvih letih, dokler se ni skupnost okrepila z vstopanjem novih članic, kar nekaj izmenjav. Že leta 1703, ko so odprle šolo, so uršulinke spoznale, da potrebujejo dodatno pomoč. Samostana iz Celovca in Gradca sta jim jo bila takoj pripravljena ponuditi, a ne le z osebjem; eden izmed njiju je bil namreč pripravljen tudi finančno podpreti novo ustanovo. Toda m. Margareta Eleonora se je v skrbi za enotnega duha v skupnosti raje odločila, da zaprosi v Gorico. Tako je ustanovitelj Schellenburg 22. aprila pripeljal od tam še tri uršulinke, ki so se pridružile prvim petim: m. Marijo Cecilijo grofico Herberstein (v času priorata m. Rozalije Lanthieri je bila v Ljubljani devet let prefekta, nato voditeljica novink, pozneje pa se je vrnila v Gorico in leta 1730 prevzela vodstvo tamkajšnje uršulinske skupnosti), m. Frančiško, po rodu Dunajčanko, in novinko s. Uršulo grofico Coronini.

M. Frančiška je zaradi preostrega zraka bolela in zdravniki so svetovali, da se vrne v Gorico. V decembru 1703 jo je tja spremljal Jakob Schellenburg, od tam pa je pripeljal novo okrepitev – še tri redovnice, in sicer: m. Aleksijo grofico Coronini, ki se je pozneje vrnila v Gorico, m. Terezijo baronico Rossauer, m. Johano grofico Barbo Waxenstein ter novinko s. Ano Katarino Hofstätter, Schellenburgovo svakinjo, ki je bila že ob vstopu v goriški samostan določena za ljubljansko skupnost.³³

Leta 1717 je stopila v ljubljanski samostan grofica Beatriks Thurn, doma iz Gorice, ki je dobila redovno ime s. Marija Felicija. Tudi njej je ljubljansko podnebje poslabšalo zdravje in je zato leta 1730 odšla v goriško skupnost. Še pred vstopom k uršulinkam je prijateljevala s kneginjo iz Lichtensteina. Ko jo je ta pozneje obiskala v goriškem samostanu, ji je prinesla v dar podobo, ki se časti kot Božja Mati iz Landshuta ali Marija s sklonjeno glavo.³⁴ Kopije te podobe hranijo po mnogih uršulinskih samostanih.

Septembra 1725 pa se je s prošnjo za pomoč v osebju obrnil na ljubljanski samostan varaždinski uršulinski samostan. Prosili so za dve redovnici: eno, ki bi bila sposobna za službo voditeljice novink, drugo pa za prefekto. Zadeva zaradi avtonomnosti samostanov in stabilnino članic ni bila lahka. Predstojnica m. Rozalija Lanthieri je najprej sama goreče molila za razsvetljenje, nato pa je, kot pravi Kronika,³⁵ še vsa skupnost veliko molila, da bi mogle spoznati in izpolniti Božjo voljo. Potem je m. Rozalija redovnicam rekla, naj se vsaka sama odloči, ali bi šla ali ne, saj tega nobeni ne more ukazati v pokorščini; pot nazaj pa bo vsaki odprta. Nekatere redovnice so se velikodušno ponudile. Ljubljanska predstojnica je dobila škofovo dovoljenje za premestitev, varaždinska pa ne, ker je bil

³³ AULj, Kronika 1, leto 1703, šk. 8.

³⁴ AMO, Kronika, leto 1730.

³⁵ AULj, Kronika 1, leto 1725, šk. 8.

tamkajšnji ordinarij dolgo odsoten, zato je po nekajkratni izmenjavi pisem med predstojnicama stvar zamrla.

Duhovna usmerjenost uršulink

Korespondenca z drugimi samostani se dotika tudi vprašanj s področja duhovnosti oziroma zunanjih izrazov različnih pobožnosti in liturgičnih opravil. Kristocentrična duhovnost, v katero je svojo ustanovo zasidrila ustanoviteljica Angela Merici, je tudi v ljubljanskem uršulinskem samostanu, ki je bil sicer posvečen sv. Trojici, zavzemala osrednje mesto. Osebna premišljevalna molitev redovnic se je osredotočala predvsem na učlovečeno Božjo besedo, Jezusa Kristusa. Zunanji izraz je ta duhovnost dobila v različnih pobožnostih, predvsem v češčenju sv. Rešnjega telesa, Srca Jezusovega in Jezusovega trpljenja.

Češčenje Najsvetejšega je imelo v uršulinski duhovnosti posebno mesto. Korespondenca z drugimi samostani (Dunaj, Gorica, Bratislava, Salzburg, Gradec, Celovec, Praga) izpričuje, kako skrbno so ljubljanske uršulinke v prvih letih povpraševale, kako v drugih skupnostih obhajajo nedelje in praznike, kako molijo oficij in kakšne so navade glede češčenja sv. Rešnjega telesa, ker so hotele tudi one vpeljati samo to in tako, kot je bilo običajno v celotnem redu.³⁶ Uršulinke iz Gorice so v odgovoru podrobno navedle način obhajanja praznikov, liturgije, molitve oficija in celo koliko sveč gori za posamezne praznike pri liturgičnih opravilih.³⁷ V arhivu je ohranjen dokument s popisom praznikov, ki jih obhajajo v posameznih samostanih (Gradec, Linz, Praga, Salzburg, Dunaj, Celovec), in po katerem direktoriju se ravnaajo.³⁸ S temi dokazi so redovnice podkrepile prošnje na škofijski ordinariat, ki je bil pristojen, da odobri ali ne različne oblike pobožnosti. Posebno pogoste so bile adoracije. Obhajanje redovnih praznikov je bilo vedno povezano s celodnevni češčenjem. Iz življenjepisa druge ljubljanske predstojnice m. Rozalije Lanthieri razberemo, da je po njenih večkratnih prošnjah škof Kauniz dovolil, da so imele ljubljanske uršulinke po običaju drugih uršulinskih samostanov ob nedeljah in praznikih litanije pred izpostavljenim Najsvetejšim. To se je prvič zgodilo zelo slovesno na božič leta 1710. Leta 1711 so prvič dobile dovoljenje, da smejo v cerkvi izpostaviti Najsvetejše ob redovnih praznikih.³⁹ Leta 1717 je bilo med mašami *Rorate* ali zornicami prvič javno češčenje Najsvetejšega zakramenta, h kateremu je prišlo veliko molivcev.⁴⁰

Posebno slovesno je bilo vedno pred praznikom sv. Uršule, ko je bila v cerkvi devetdnevna z mašo in popoldanskimi litanijami pred izpostavljenim Najsvetejšim.⁴¹ Tudi ob praznovanju stoletnice, ko je papež Pavel V. leta 1618 povzdignil Družbo sv. Uršule v Red sv. Uršule, in ob petnajstletnici ljubljanske uršulinske šole je bila v središču pozornosti evharistija. Potem ko kronistka opiše domiselno dekoracijo zunanosti in notranosti cerkve,⁴² spregovori o bogoslužnih opravilih pri tej slovesnosti:

»Nad vse veseli praznik se je začel na veličastni dan Marijinega obiskanja, namreč na dan, ko smo pred petnajstimi leti pri nas začele s šolo. Prve večernice je vodil prečastiti gospod generalni vikar med neprestanim bobnanjem in zvokom trobent kakor tudi lepe glasbe, ki so jo naše izvajale na koru in jo je poslušala neverjetna množica ljudstva. Naslednjo nedeljo so

³⁶ AULj, šk. 1, št. 48–53, 86–95.

³⁷ AULj, šk. 2, št. 9.

³⁸ AULj, šk. 2, št. 10.

³⁹ AULj, šk. 2, št. 12–13.

⁴⁰ AULj, Kronika 1, leto 1717, šk. 8.

⁴¹ AULj, šk. 2, št. 28.

⁴² AULj, Kronika 1, 1718, šk. 8.

ob štirih zjutraj odprli cerkev in začele so se neprestano trajajoče mašne daritve. Z Najsvetejšim je bilo obhajanih okrog tristo oseb. Po šesti uri so pri konventualni maši izpostavili Najsvetejše in oltar je bil ves razsvetljen. Sledila je slovenska pridiga, ki jo je imel prečastiti o. Frančišek Gohnig iz Družbe Jezusove. Ob devetih je imel pontifikalno mašo njegova milost, visoko blagorodni gospod stolni prošt Leopold Cobenzel. Slovesno pridigo pa je imel prečastiti o. Filip Hoffstätter iz iste družbe ob tako nepopisni množici ljudi, da so morali omenjenima odpreti klavzurna vrata. Popoldne je končal gospod generalni vikar z večernicami, litanijami in blagoslovom. Vso osmino smo imeli ob 4^h litanije. Zjutraj so morali odpreti cerkev ob petih in dovoliti dostop duhovnikom in drugemu ljudstvu. Na dan osmine je bilo zopet izpostavljeno Najsvetejše. Slovensko pridigo je imel o. frančiškan, nemško pa eden iz hvalevrednega reda avguštincev. Sklepni govor pa je imel za plemstvo prečastiti o. Andrej Hüber, duhovnik iz Družbe Jezusove. Plemstvo je tudi sicer prihajalo skupaj s čudovito veliko množico ljudstva. Temu so sledile litanije, procesija z Najsvetejšim, ki ga je nosil gospod vikar. Procesijo je s prižganimi lučmi spremljala ne samo naša, temveč tudi zunanja šolska mladina, pred njo so nosili dve beli zastavi, tem je sledila velika množica ljudi in tudi duhovščine v lepem redu. Tako imenovano nebo so nosili štiri duhovniki, na obeh straneh ga je spremljalo šest bakel. Za Najsvetejšim je šlo pobožno visoko plemstvo, ki je tudi zgledno prisostvovalo Te Deumu. Med procesijo in zahvalno pesmijo se je slišal zvok trobent in svečani pok iz 12 topov. S tem se je končala slovesnost.»⁴³

To je le eden od mnogih primerov, ki nam zgovorno kaže na središče vseh praznovanj in slovesnosti. Tudi ob beatifikaciji Angele Merici je bila 10. 6. 1768 v ljubljanski uršulinski cerkvi velika slovesnost s poudarkom na evharistiji.⁴⁴ Najsvetejše je bilo izpostavljeno še v osmini praznika Marijinega vnebovzvetja in na god sv. Cecilije.⁴⁵

Dne 22. 1. 1774 je predstojnica m. Alojzija Schmidhof predložila škofu Herbersteinu seznam praznikov, nedelj in drugih dni, ob katerih je v uršulinski cerkvi izpostavljeno Najsvetejše. Škof je seznam 2. marca tudi potrdil.⁴⁶ Čeprav so bile mnoge pobožnosti v času jožefinskih reform ukinjene, pa je do današnjih dni ostala navada, da so ob sobotah in nedeljah ter ob prvih petkih litanije pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom.

S škofovim dovoljenjem so uršulinke leta 1723 uredile posebno bolniško kapelo, kjer so bolne redovnice ob nedeljah in zapovedanih praznikih lahko prisostvovale sv. maši in prejele sv. obhajilo.⁴⁷

V uršulinski cerkvi se je vsako leto darovalo veliko svetih maš. Samostanska kronika od leta 1743 dalje navaja, koliko maš je bilo opravljenih vsako leto. Do leta 1756 se je število gibalo med 4165 in 5320, z izjemo leta 1753, ko jih je bilo 7682. Od leta 1757 do 1767 pa jih je bilo vsako leto več kot tri tisoč.

S češčenjem Najsvetejšega je tesno povezano tudi češčenje Jezusovega Srca, ki je bilo med duhovnimi hčerami sv. Angele živo že od samega začetka. V svojem Pravilu je ustanoviteljica naročila, naj se sestre zberejo vsak prvi petek v mesecu in prejmejo sv. obhajilo.⁴⁸

Zgodovina te pobožnosti dokazuje, da so jo poleg redovnic Marijinega obiskovanja in jezuitov razširjale med ljudstvom tudi uršulinke. Za prvo uršulinsko misijonarko, imenovano tudi Mati kanadske Cerkve, sv. Marijo od Učlo-

⁴³ AULj, Kronika 1, leto 1718, šk. 8.

⁴⁴ AULj, Kronika 1, leto 1768, šk. 8.

⁴⁵ AULj, šk. 2, št. 47 in 49.

⁴⁶ AULj, šk. 2, št. 51.

⁴⁷ AULj, šk. 2, št. 21, 23 in 35.

⁴⁸ Prim. *Angela Merici*, str. 34; prim. tudi Kogoj: *Rešilno znamenje našega časa*, str. 30.

večenja Guyart Martin (1599–1672), je bilo češčenje Jezusovega Srca ena od oblik pobožnosti do učlovečene Božje besede, ki pa je imela izrazito apostolsko razsežnost, čeprav govori tudi o zadoščevanju. V znamenitem pismu o presv. Srcu, ki ga je l. 1661 pisala sinu Klavdiju, opisuje dogodek iz prvega leta svojega redovnega življenja (1635).⁴⁹ Tedaj je nastala molitev, ki jo je po lastnem pričevanju molila vsak dan, razširila pa se je tudi v Cerkvi. V njej se obrača na Očeta Jezusa Kristusa.⁵⁰

V Gorici so imele uršulinke bratovščino Srca Jezusovega.⁵¹ Ko so prišle v Ljubljano, so to pobožnost v različnih oblikah širile tudi med ljudstvom. Ko je bil ob posvetitvi uršulinske cerkve leta 1747 postavljen tudi oltar trpečega Kristusa, tako imenovani Ecce homo, so pobožnost k Srcu Jezusovemu imeli vedno pri tem oltarju. Posebno slovesno so vsako leto obhajali praznik Srca Jezusovega.⁵² Ustanoviteljica sv. Angela je spodbujala svoje hčere tudi k pobožnosti h Kristusovemu trpljenju, predvsem premišljevanju njegovega trpljenja. Kot zunanji izraz te pobožnosti je bila zelo priljubljena molitev križevega pota, ki so jo nekatere redovnice molile vsak dan.

Prav tako kot v drugih samostanih so opravljale tudi pobožnosti do Božje Matere Marije, ki je imela v skupnosti vedno odlično mesto. Kar so redovnice same z vso prisrčnostjo gojile, to so želele razširiti tudi med verniki, ki so prihajali k bogoslužju v njihovo cerkev. Njene praznike so obhajali slovesno, posebno še praznik Marijinega vnebovzetja. Na večer pred tem praznikom se je vsa samostanska družina zbrala pri Marijinem oltarju, da bi se poslovila od Božje Matere, jo prosila blagoslova in pomoči v smrtni uri ter ji izročila vse želje, da jih odnese Jezusu. Predstojnica m. Agnes Breckerfeld je naslovila na škofa Attemsja prošnjo, da bi smeli v uršulinski cerkvi vsako leto obhajati osmino praznika Marijinega vnebovzetja z mašo, petimi litanijami pred izpostavljenim Najsvetejšim in pobožnost skleniti z zahvalno pesmijo. Škof jim je 13. 8. 1744 to dovolil.⁵³

V uršulinski cerkvi je bil zelo priljubljen oltar Marije, Kraljice miru. Podoba je kopija božjepotne slike Marije iz Dorfna na Bavarskem. Samostanu jo je leta 1736 podaril oče dveh uršulink, s. Luitgarde in s. Hedvike Knäs, doma iz Salzburga, ki sta stopili v ljubljanski samostan. Redovnice so sliko imele najprej v kapeli, pozneje pa so jo prenesle v cerkev, da bi tudi drugi verniki lahko častili Marijo.⁵⁴ Na veliko noč, 6. 4. 1738, se je pri tem oltarju darovalo šest maš, med letom pa tisoč šeststo triinšestdeset (1663). Škof Schrattenbach je na prošnjo predstojnice dovolil, da so se vse sobote tukaj molile litanije pred izpostavljenim Najsvetejšim. Podelil je tudi 40-dnevni odpustek vsem, ki so se udeležili te pobožnosti. Ljudje so želeli vedeti, kako se milostna podoba imenuje. Predstojnica, tako piše kronistka, jo je po Božjem navdihu imenovala *Marija, Kraljica miru*. Ljudem je to zelo ugajalo in pobožnost k njej se je hitro širila. Kmalu so

⁴⁹ »Nekega večera sem bila v svoji celici in sem se z nebeškim Očetom pogovarjala o spreobrnjenju duš in goreče želela, da bi bilo kraljestvo Jezusa Kristusa dopolnjeno /.../ sem zaslišala notranji glas, ki mi je dejal: 'Prosi me po Srcu mojega Sina, po njem te bom uslišal.'«

Prim. Oury: *Ce que croyait Marie de l'Incarnation et comment elle vivait de sa foi*, str. 131.

⁵⁰ »Večni Oče, k tebi prihajam po Jezusovem Srcu, ki je moja pot, moja resnica, moje življenje /.../ Po tem Božjem Srcu bi rada zadostila za vse dolgove človeštva. V duhu hitim po vsem svetu in iščem duš, ki so odrešene z dragoceno krvjo mojega Odrešenika /.../ Po tem najsvetejšem Srcu ti priporočam tudi tvoje služabnike, ki razširjajo tvoje kraljestvo na zemlji /.../ Napolni jih s svojim Duhom /.../«

Oury: *Ce que croyait Marie de l'Incarnation et comment elle vivait de sa foi*, str. 135–136.

⁵¹ AULj, šk. 2, št. 9.

⁵² Prim. Kogoj: *Uršulinke na Slovenskem*, str. 82–85.

⁵³ AULj, šk. 2, št. 33 in 49.

⁵⁴ Kronika poroča, da so na ponedeljek v velikem tednu nosile sliko po vsej hiši, predstojnica je molila naprej rožni venec, v procesiji so bile vse redovnice in gojenke. V noči na veliki petek, ko so bili oltarji razkriti, so postavile sliko na zadnji oltar v cerkvi.

začeli prinašati darove in votivne podobe.⁵⁵ Duhovniki, posebno novomašniki, so najraje maševali pri tem oltarju.

Leta 1743 so Marijino podobo kronali. Škof Attems je 4. junija na prošnjo samostana izdal dovoljenje, da je v cerkvi na Marijine praznike popoldne pridiga v slovenskem jeziku, da na ta način navdušijo čim več ljudi za pobožnost do Marije. V septembru leta 1747 so uršulinke dobile od Svetega sedeža dovoljenje, da smejo v uršulinski cerkvi ustanoviti bratovščino Kraljice miru in jo razširjati med ljudstvom. Predstojnica je to sporočila škofu in ga prosila za soglasje. Obenem je prosila, da bi na nedeljo pred praznikom Marijinega vnebovzvetja, na titularni praznik Kraljice miru, smeli izpostaviti Najsvetejše in imeti dve pridigi. Škof Attems je 27. 9. 1747 rade volje izdal dovoljenje.⁵⁶ Število članov bratovščine je hitro raslo. Samo v letu 1748 je pristopilo 1150 oseb. Pobožnost do milostne podobe Kraljice miru je v uršulinski cerkvi živa še danes.

Kako so v ljubljanskem uršulinskem samostanu častili in ljubili Marijo, pričajo tudi ohranjeni molitveniki, ki so na različne načine pospeševali marijansko pobožnost.

Duhovna usmerjenost uršulink je imela velik vpliv tudi zunaj samostanskega obzidja. Redovnice so ob slovesnih praznikih za pridigarje vabile cerkvene dostojanstvenike in redovnike (avguštinca, frančiškane, jezuite) ter s pridigami v nemškem in slovenskem jeziku pritegnile tako gosposko kot preprosto ljudstvo. S svojo duhovnostjo pa so posebej zaznamovale in oblikovale gojenke in učenke v svojih šolah. S tem so nedvomno sooblikovale lik slovenske ženske.⁵⁷

Povezovanje ob ustanoviteljici Angeli Merici

Že ob praznovanju prve stoletnice ustanovitve Reda sv. Uršule, leta 1718, je potekala med samostani izmenjava novic o načinu praznovanja tega jubileja. Papež Klemen XI. je ob tej priliki s posebnim dekretom naklonil vsem uršulinkam in vernikom, ki se bodo udeležili slovesnosti, poseben odpustek.⁵⁸ Ohranjen je tudi daljši slavnostni govor, ki ga je imel pri pontifikalni maši v ljubljanski uršulinski cerkvi jezuit p. Filip Hofstätter.⁵⁹

Naslednji sklop pisem je iz obdobja procesa za beatifikacijo in kanonizacijo ustanoviteljice Angele Merici. Stiki z uršulinskim samostanom na ulici Via Vittoria v Rimu pa tudi tistimi iz monarhije so bili v tem času posebej živahni, saj so prinašali novice o napredku.

V arhivu generalata uršulink Rimske unije hranijo tudi arhiv nekdanjega avtonomnega uršulinskega samostana v Rimu, v katerem je živela postulatorica tega procesa, m. Luigia Schiantarelli, s krstnim imenom Natalina.⁶⁰ Uršulinke so v tem času delovale že po vsej Evropi, v Severni Ameriki in Braziliji. Madre Luisa, kot so jo imenovali, je bila zelo izobražena, znala je več jezikov in imela izredno sposobnost za organizacijo. Še kot dekle je prepotovala Evropo. Imela je dva strica jezuita. S pomočjo enega od njiju je začela zbirati dokumente o Angeli Merici in se zavzela za to, da se oživi proces za njeno beatifikacijo, ki se je začel v Brescii že takoj po njeni smrti. Ko je bila imenovana za postulatorico, se je kot prva žena v Cerkvi znašla v vlogi, ki je bila do takrat pridržana samo klerikom. Zastavila je vse sile duha in srca, da bi pritegnila v proces beatifikacije in kanonizacije vse uršulinke po svetu. Takrat se je na čudovit način začelo uresničevati

⁵⁵ AULj, Kronika 1, leto 1738, š.k. 8.

⁵⁶ AULj, š.k. 2, št. 39.

⁵⁷ Prim. Kogoj: Uršulinke, str. 79–93.

⁵⁸ Prim. MTS, 375; AULj, š.k. 3a, št. 1–4.

⁵⁹ AULj, št. 5, 3. 7. 1718.

⁶⁰ Rojena je bila 20. 12. 1718 v Benetkah, 20-letna je vstopila k uršulinkam v Rimu in dobila ime Maria Luigia di S. Giuseppe.

prizadevanje za večjo medsebojno povezanost in edinost, ki jo je Angela tako zelo priporočala svojim hčeram. Čeprav razkropljene na vseh koncih sveta, so ob Materi ustanoviteljici začutile, da jih vodi isti duh, da zajemajo iz iste karizme. V arhivu generalata je iz tega obdobja ohranjenih okrog dva tisoč pisem.⁶¹

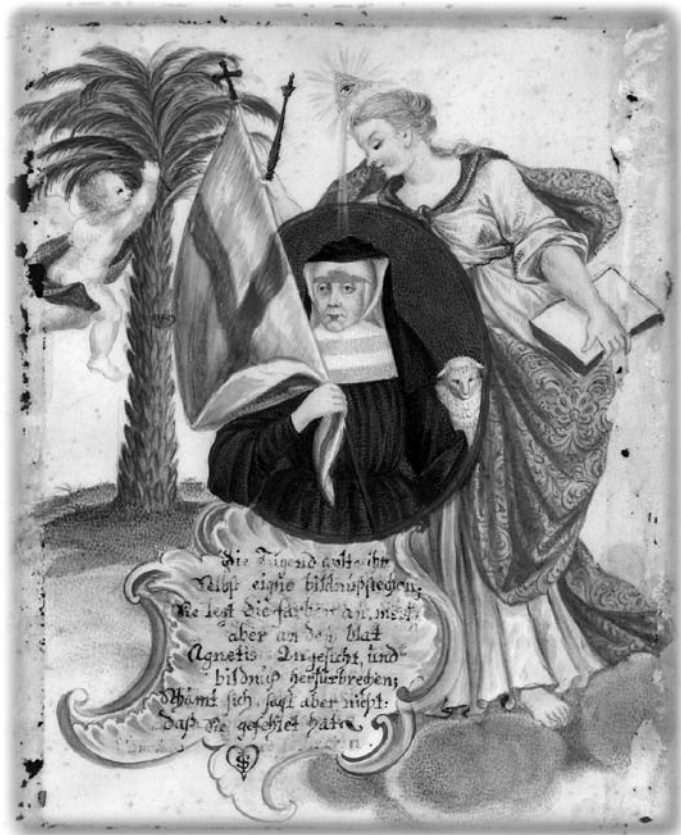
Papež Klemen XIII. je 30. 4. 1768 podpisal dekret o beatifikaciji in potrdil kult, ki gre novi blaženi. Madre Luisa je že 4. junija istega leta obvestila vse uršulinske samostane po svetu, tudi ljubljanskega, da je bil izdan papežev dekret o beatifikaciji in Angelin življenjepis ter da so že sestavljeni liturgični teksti za mašo in oficij na čast blažene ustanoviteljice. Hkrati je prosila za pomoč pri kritju stroškov. Kljub težkim razmeram je ljubljanski samostan velikodušno podprl stvar reda.

Dekret o kanonizaciji je bil podpisan 22 let pozneje, 15. 8. 1790, toda zaradi francoske revolucije in Napoleonovih vojn so bl. Angelo Merici v baziliki sv. Petra v Rimu slovesno razglasili za svetnico šele 24. 5. 1807. Ljubljanske uršulinke so ob tej priliki poslale v Rim prispevek za okrasitev bazilike, poleg tega pa še dragoceno sliko, ki so jo izročili papežu Piju VII. Madre Luisa, ki si je za beatifikacijo in kanonizacijo prizadevala polnih 50 let, te slovesnosti ni dočakala; umrla je leta 1802.

Na kratko si oglejmo korespondenco z ljubljansko uršulinsko skupnostjo, ki je ohranjena v rimskem arhivu.⁶² Ljubljanska predstojnica m. Agnes Breckerfeld je 27. 6. 1756 pisala m. Luisi, da ji je dunajska predstojnica sporočila novice o procesu beatifikacije »naše nadvse cenjene ustanoviteljice, častitljive Angele iz Brescie«. Nato opisuje, kakšno veselje je ob tem prevzelo sestre. Prosi, naj sporoči, na kateri stopnji je proces in če lahko upajo, da bo že kmalu končan.

V pismu z dne 9. 2. 1757 se m. Agnes opravičuje, da ni prej poslala obljubljenih vsote 400 fl. za stroške kanonizacije, vendar ni imela priložnosti. Sedaj pa odhaja v Rim gospod Pievano po mladega grofa Jožefa von Lamberga, ki je v kolegiju Germanicum. Po njem pošilja 94 cekinov. Upa, da se zaradi bolezni svetega očeta proces ne bo preveč zavlekel.

M. Agnes se v italijansko pisanem pismu 5. 4. 1757 zahvaljuje postulatorici m. Luisi za sporočilo od 23. 3. 1757. Njeno naročilo je takoj izvršila in posredovala sporočilo nekaterim samostanom, predvsem v Gorici in na Dunaju, ti pa

M. Agnes Breckerfeld (Arhiv Uršulinskega samostana Ljubljana)

⁶¹ MTS, 371.

⁶² AGURU Rim, Monastero orsoline Via Vittoria, Bc, 82.

ga bodo poslali naprej. Postulatorica je namreč poizvedovala, kako v posameznih samostanih častijo mater in ustanoviteljico Angelo Merici. Ker še ni bila proglašena za blaženo, javno češčenje ni bilo dovoljeno. Pač pa se ji v skupnosti, piše m. Agnes, vedno priporočajo, pred prazniki se postijo, kot je v Pravilu, na njen god imajo mašo in litanije pred Najsvetejšim. Vsaka redovnica ima pri sebi njeno podobico, njeno sliko pa imajo tudi v obednici. Vedno je bila njihova velika želja, da bi doživele njeno kanonizacijo. V ta namen hočejo narediti vse, kar je v njihovi moči. Na koncu m. Agnes prosi, naj jih postulatorica redno obvešča o vsem in se opravičuje za napake, ker ne obvlada dobro italijanščine.

Ko je bil 30. 4. 1768 izdan dekret o beatifikaciji Angele Merici, je m. Luisa razposlala njegovo kopijo vsem samostanom. M. Agnes je odgovorila 30. 5. 1768 in izrazila neizmerno veselje vseh redovnic. M. Luisi se zahvaljuje za njen trud in jo spodbuja, naj nadaljuje proces za kanonizacijo, saj bo v nebesih nagrajena za ves trud. Postulatorico prosi, naj ji pošlje kratek življenjepis matere Angele, mašni obrazec in oficij njej v čast, oracije in sploh vse potrebne dokumente, da bodo na 10. nedeljo po binkoštih, ko praznujejo obletnico posvetitve uršulinske cerkve, lahko praznovanji združili in zapeli slovesni Te Deum. Prosi jo tudi za portret bl. Angele. V Ljubljani sicer imajo nekaj njenih slik, a bi rade videle, na kakšen način je predstavljena v Rimu. Vse stroške bo poravnala. Obenem izraža pripravljenost nje same in redovnic, če ji lahko v kakršni koli stvari pomagajo; le sporoči naj jim.

Ker postulatorica gornjega pisma ni prejela v doglednem času, je poslala dekret o beatifikaciji še enkrat. M. Agnes se ji je v sporočilu z dne 24. 6. 1768 še enkrat zahvalila in ponovila vse, kar je napisala v prejšnjem pismu. Dodala je še, da jim je hudo, ker sv. oče tako trpi zaradi preganjanja.

V naslednjem pismu, ki je napisano v francoščini (verjetno v juliju) leta 1768, se m. Agnes zahvaljuje postulatorici za pismo z dne 13. julija, za poslano sliko bl. Matere Angele in podroben opis slovesnosti ob njeni beatifikaciji. V Ljubljani so imeli zahvalno mašo na 10. nedeljo po binkoštih. Pošilja ji sto nemških florintov za stroške. Zelo rada bi jih poslala tisoč, toda trenutno ne zmorejo dati več. Zanj osebno pa pripravlja dar kot znamenje hvaležnosti; poslala ga bo ob prvi priložnosti. Sporoča tudi, da je dr. Louis de Scrilli prinesel 15. julija dve sliki bl. Angele, ki jih je poslala m. Luisa. Portreta sta lepa, zanju se zahvaljuje, pripominja pa, da nosijo v teh krajih drugačno pokrivalo (bl. Angela je bila verjetno

8. J. ch 9.2.1757
 Molto Reverendissima Madre Superiora
 Cognosco bene che la lardanza delli inpromessi
 200 fiorini per la canonizzazione della nostra
 cara fondatrice Angela, potrebbe ben essere
 di molti ragione di trovarsi disgustato, ma
 e' assicura reverendissima Madre, che non era di
 parte nostra la causa, ma della mancante
 occasione, onde per la nostra consolazione si
 ritrova questa presente nella lardanza di
 qua d'uno sig: Liviano il qual va levare
 di la il giovanno conte Joseph de Lamberg
 trovandosi nel collegio germanico; in l'anni
 94 e 94 Carandani, sperando che anno adesso
 servira d'utilita, per questo gran opere Supli:
 Candolo pure d'essere zelante e bramossa a ciò;
 noi altri per Suppliremo questo coi nostri ferventi

Benci a Dio, ma quel che dispiace a noi e d'avere
 inteso che il nostro Santo Padre fosse a la morte
 questa Cativa nouva noi assai affittava, considerando
 che a tal modo si allungerevero molti tempo la
 Canonizzazione di noi Santo Bramata, ma il Volontà
 d'irone Successe in questo come nelli altri, affine
 mi raffermi con li miei Caratteri mi raccomandante
 a continue favori grazie e Devotione Special-
 mente d'arrivarsi con qualche righe il ricevuto, e il
 Progresso della Sudetta Canonizzazione, mi Sotto Scrivo
 reverendissima Madre
 Sabiana li 9. July
 1757
 Humile a feeting.
 Sera
 Maria Anna Agnes
 a S. Onato
 Superiora br. S. Ursula

Pismo m. Agnes Breckerfeld postulatorici procesa m. Luigi Schiantarelli (Arhiv Uršulinskega samostana Ljubljana)

naslikana v noši rimskih uršulink). Zato ji pošilja sliko, na kateri bo videla njihovo nošo. Naj sprejme to kot izraz prijateljstva. Prosi jo, naj sporoči, ko bo prejela denar, in jo zopet spodbuja k nadaljevanju prizadevanja za kanonizacijo. Knjigo o bl. Angeli Merici ji lahko pošlje v italijanskem ali francoskem jeziku.

Dar, ki ga omenja v gornjem pismu, je m. Agnes poslala po mlademu grofu Liechtenbergu, ki je šel študirat na Germanicum. To je napisala v priloženem pismu z datumom 16. 9. 1768. Sestre so izvezle za m. Luiso dve večji sliki, ki predstavljata sv. Vincencija Ferrera in sv. Janeza, ki počiva na Jezusovih prsih, postulatorici pa so poslale tudi nekaj manjših slik sv. Janeza Nepomuka ter škaltico s štirimi rožnimi venci. Prosi jo, naj to sprejme kot izraz spoštovanja in ljubezni njihove skupnosti. Redovnice bi rade, če bi bilo mogoče, osebno spoznale m. Luiso. Življenjepisa, ki ga je poslala po jezuitih, še niso prejele. Ponovno se zahvaljuje za slikoviti in podrobni opis, kako je potekala slovesnost beatifikacije. Z veseljem ga ponovno prebirajo, ker je vse tako lepo opisano, da se jim zdi, kot da bi bile osebno navzoče. Posebno so hvaležne Bogu in sv. očetu, da lahko sedaj javno častijo bl. Angelo. M. Luiso ponovno spodbuja, naj s svojo veliko gorečnostjo in herojskim duhom nadaljuje delo za kanonizacijo. Izraža veselje, da je sam sv. oče obiskal uršulinsko cerkev v Rimu, posvečeno novi blaženi. Sprašuje jo pa, zakaj je dan popolni odpustek samo za to leto.

To je bilo zadnje pismo m. Agnes Breckerfeld, kajti že 10. novembra istega leta je umrla. V času svojega predstojništva (od 1742 do 1768) je veliko naredila za razvoj samostana in šol. Predvsem pa je dokončala notranjo ureditev cerkve. Nasledila jo je m. Alojzija Schmidhof, ki je bila predstojnica do smrti leta 1774. Ta se je 2. 9. 1769 v pismu zahvalila m. Luisi, da je potrdila prejem poslanih dokumentov. Iz vsebine je mogoče sklepati, da gre za dokumente v zvezi s kanonizacijo bl. Angele. Obenem ji sporoča, da ji bo poslala zaželeno ročno delo.

Po zapletih s škofom Herbersteinom glede imenovanja predstojnice so redovnice izvolile m. Cecilijo Possarelli, ki je ostala na tem mestu le tri leta. V tem času je tudi pisala postulatorici (11. 6. 1776). Zahvaljuje se ji za poslani dekret, s katerim je Kongregacija za svete obrede 12. 7. 1777 priznala bl. Angeli Merici herojsko stopnjo božjih in kardinalnih kreposti, v katerih se je tako junško odlikovala, da se lahko vzamejo v obravnavo njeni čudeži. M. Cecilija se zahvaljuje tudi za priloženo okrožnico, ki jo je m. Luisa 23. 7. 1777 poslala vsem samostanom. Z njo jih je obvestila o poteku procesa in jih prosila za denarni prispevek za stroške kanonizacije. Navedla je tudi vsoto, ki je za to potrebna: sto tisoč rimskih ekujev. Ker bo istočasno proglašeni pet kandidatov, bo ta vsota razdeljena; uršulinke naj bi prispevale dvajset tisoč ekujev. Postulatorica je podrobno navedla, za kaj vse je ta denar namenjen. Na koncu jih je obvestila, da je bil v Brescii 4. aprila istega leta slovesen prenos telesa blažene matere Angele iz kripte cerkve sv. Afre v zgornjo cerkev. Telo so na novo oblekli in ga 12. aprila položili v novo krsto. Prisotnih je bilo mnogo bolnih, slepih in hromih.⁶³ V odgovoru se m. Cecilija opravičuje in zelo obžaluje, da zaradi skrajne revščine in velike zadolženosti samostana trenutno ne bodo mogle ničesar prispevati za kanonizacijo. Opisuje položaj, v katerem so se znašle zaradi številnih pritiskov dunajskega dvora (vojni prispevki, davki, dolgovi, velika draginja). Odvzeta jim je pravica dedovanja, glede sprejemanja novih članic veljajo najstrožji predpisi. Z veliko žalostjo ji vse to sporoča in pristavlja, da bi rade volje pomagala na kak drug način.⁶⁴

Novico, da je Kongregacija za obrede priznala čudeže, potrebne za kanonizacijo, je papež Pij VI. sam prinesel v uršulinski samostan na Via Vittoria, in sicer na smrtni dan bl. Angele Merici, 27. 1. 1790. Papež je v samostanski cerkvi daroval sv. mašo, nato je stopil v klavzuro in v navzočnosti najvišjih članov

⁶³ Prim. MTS, 389; AULj, šk. 3a, št. 6–7.

⁶⁴ AGURU, Monastero orsoline Via Vittoria, Bc, 82.

Kongregacije za obrede proglasil veljavnost čudežev. Dekret je podpisal 6. 2. 1790 v apostolski palači na Kvirinalu. M. Luisa Schiantarelli je kopijo dekreta s spremnim pismom poslala vsem samostanom. V pismu naroča, naj ob prejemu dekreta v zahvalo Bogu pred izpostavljenim Najsvetejšim zapojejo *Te Deum*. Potem pa prosi, naj s svojimi darovi in ročnimi deli pomagajo pripraviti slovesnost kanonizacije. Dekret kanonizacije »de tuto« je bil podpisan 15. 8. 1790.⁶⁵ Uršulinke po vsem svetu so novico sprejele z velikim navdušenjem. Toda francoska revolucija in Napoleonove vojne so takrat preprečile slovesno razglasitev. To je 24. 5. 1807 opravil šele Pij VII.

Iz istega obdobja je v arhivu vrhovne hiše uršulink Rimske unije v Rimu ohranjena korespondenca med baronico Charlotta Wobesser in postulatorico procesa za kanonizacijo Angele Merici m. Luiso Schiantarelli, in sicer v letih 1773 do 1780. S svojo hčerjo Avgusto, ki je bila rojena v Italiji leta 1738, je baronica kot vdova živela na dunajskem dvoru. Cesarica Marija Terezija je poslala njeno hčer v vzgojo dunajskim uršulinkam. Pozneje sta se mati in hči po naročilu dvora nastanili v uršulinskem samostanu v Ljubljani. Hči Avgusta se je tukaj odločila za redovno življenje. Pri preobleki 8. 12. 1762 je dobila redovno ime Marija Leopoldina od presvetega Srca Jezusovega. Cesarica Marija Terezija ji je dala za opravo 600 K, plačala pa je tudi njen noviciat, vsako leto po 100 gld. Zaobljube je izpovedala 8. decembra 1764, komaj 35-letna pa je 7. oktobra 1773 umrla po težki bolezni v navzočnosti svoje matere. Baronica Charlotta Wobesser je silno žalovala za njo. Na dvoru si je izprosila dovoljenje, da zapusti samostan in se preseli v Trst, od koder je še vedno občasno prihajala k uršulinkam v Ljubljano.

Vse to se je dogajalo v času priprave na kanonizacijo ustanoviteljice uršulink Angele Merici. Baronica se je z vsem žarom zavzela za to stvar in si dopisovala s postulatorico procesa. Omenjena korespondenca je zanimiva z več vidikov: iz nje odseva ne samo dogajanje v skupnosti ljubljanskih uršulink, ampak tudi dogodki v mestu (npr. požar), zatrtje jezuitov in podobno. Vse to je vpleteno v glavno zadevo, namreč prodajo zbirke njenih slik, ki jih je pripeljala z Dunaja v Trst. Po posredovanju rimskih uršulink naj bi jih prodala kardinalu Alessandru Albaniju. Baronica je namreč popolnoma obubožala, zato je s prodajo slik hotela pomagati ovdoveli hčeri in vnukinjama, ki so ostale na Dunaju, prispevati za stroške kanonizacije bl. Angele Merici in poskrbeti za svoje preživetje.⁶⁶

Sklep

Uršulinski samostan na slovenskih tleh je bil, kolikor so dopuščale zunanje okoliščine, kljub popolni avtonomiji v tesni sestrski povezanosti s samostani istega reda v sosednjih deželah. Ta povezanost se je izražala v isti karizmi in zvestobi ustanoviteljici, isti duhovni usmerjenosti, temeljila je na istih pravilih in konstitucijah, v vsakdanjem redovnem življenju so redovnice ohranjale iste običaje, imele so isti sistem šol (zunanje in notranje). Povezanost so ohranjali in krepili pisni stiki, izmenjava novic, sporočanje o važnejših dogodkih, ki so zadevali samostan ali celoten Red sv. Uršule, ne nazadnje pa tudi izmenjava daril (slik, ročnih del). Zato jih je gibanje za tesnejšo, stvarno, kanonično medsebojno povezanost, ki se je začelo v 19. stoletju in doseglo vrh v povezanosti samostanov v unijo leta 1900, našlo v popolni pripravljenosti.

⁶⁵ Prim. MTS, 394; AULj, š.k. 3a, št. 8-10.

⁶⁶ AGURU, Aj.

KRATICE IN OKRAJŠAVE

AGURU – Archives of the Generalate of the Ursulines of the Roman Union

AMO – Archivio Storico del Monastero Sant'Orsola di Gorizia

AULJ – arhiv uršulinskega samostana v Ljubljani

Kronika 1 – Kronika uršulinskega samostana v Ljubljani, 1702–1879

m. – mati

MTS – glej Mariani, Luciana – Tarolli, Elisa – Seynaeve, Marie: *Angela Merici, Contributo per una biografia*.

n. d. – navedeno delo

n. m. – navedeno mesto

s. – sestra

Spomenica – glej Skvarča, Stanislava: *Spomenica ob dvestoletnici uršulinskega samostana v Ljubljani*.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI AULj – Arhiv uršulinskega samostana v Ljubljani

- ◊ Kanonizacija sv. Angele
- ◊ Korespondenca 1702–1780
- ◊ Kronika I, 1698–1780
- ◊ Nekrolog uršulinskega samostana v Ljubljani od leta 1708
- ◊ Pravilniki in druge redovne knjige

IT AUO – Archivio Storico del Monastero Sant'Orsola di Gorizia

- ◊ Korespondenca 1702–1780
- ◊ Kronika
- ◊ Nekrolog

IT AGURU – Arhiv generalata uršulink Rimske unije

- ◊ fond Monastero orsoline Via Vittoria

LITERATURA

Belotti, Gianpietro: *La sponsalità dai monasteri al secolo, La diffusione del carisma di Sant' Angela Merici nel mondo*. Brescia: Centro Mericiano, 2009.

Creizberger, Friedrich Ritter von Kreizberg: *Jakob Schell von und zu Schellenburg und seine Stiftungen*. Laibach: [s. n.], 1843.

Dostal, Rudolf: *Ljubljansko ljudsko šolstvo v terezijanski in jožefinski dobi*. V: *Kronika slovenskih mest* 6 (1939), št. 2, str. 21–27; št. 3, str. 33–35.

Jégou, Marie Andrée: *Les Ursulines au faubourg St. Jacques à Paris, 1607–1662*. Paris: Mame, 1981.

Kastelec, Klementina: *Zgodovinski razvoj uršulinskih šol v Ljubljani*. V: *Kronika slovenskih mest* 2 (1935), št. 3, str. 234–239.

Kogoj, Marija Jasna: *Rešilno znamenje našega časa*. Ljubljana: Uršulinski provincialat, 1974.

Kogoj, Marija Jasna: *Uršulinke in njihovo vzgojno poslanstvo*. Ljubljana: Družina, 2006.

Kogoj, Marija Jasna: *Uršulinke na Slovenskem*. Ljubljana: Uršulinski provincialat, 1982.

Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Sekcija za krajevno zgodovino, 1953.

Lavrič, Ana: Škofovske vizitacije uršulinskega samostana v Ljubljani v 18. stoletju. V: *Tristo let ljubljanskih uršulink* (ur. Marija Jasna Kogoj). Ljubljana: Družina, 2002, str. 55–73.

Mariani, Luciana – Tarolli, Elisa – Seynaeve, Marie: *Angela Merici, Contributo per una biografia*. Milano: Ancora, 1986.

Oury, Guy-Marie: *Ce que croyait Marie de l'Incarnation et comment elle vivait de sa foi*. Paris: Maison Mame, 1972.

Oury, Guy-Marie: *Marie de l'Incarnation, 1599–1672*. Québec/Solesmes: Les Presses de l'Université Laval, Opatija sv. Petra, 1973.

Resman, Blaž: *Uršulinke v Ljubljani*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2010

Schneider, Christine: *Kloster als Lebensform: Der Wiener Ursulinenkonvent in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts (1740–1790)*. Wien-Köln-Weimar: Böhlau Verlag, 2005.

Skvarča, Stanislava: *Spomenica ob dvestoletnici uršulinskega samostana v Ljubljani: 1702–1902*. Ljubljana: samozaložba, [1902].

Spisi svete Angele Merici (ur. s. Štefka Klemen). Maribor: Slomškova založba, 2007.

SUMMARY

THE URSULINE MONASTERY IN LJUBLJANA IN THE 18TH CENTURY

The Company of St. Ursula was founded in Brescia by Angela Merici in 1535. In the 17th century the original Company of St. Ursula became the Order with strictly monastically regulated Ursuline monasteries that despite being autonomous were closely connected to each other. Ursulines came to Ljubljana in 1702. It is evident from preserved correspondence and other documents they were in contact mainly with the monasteries on the territory of Austrian monarchy and to Ursulines in Rome. Their connection was reflected in the same charisma and loyalty towards their founder, it was based on the same rules and constitutions, in the same spiritual orientation, preservation of the same customs, the same educational system. It was maintained and strengthened by letters, reports of important events concerning a monastery or the whole Ursuline order, and especially during the process of beatification and canonization of their founder Angela Merici.